

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Personalisatie binnen Nederlandse politieke partijen: welke eigenschappen doen ertoe? Onderzoek naar het niveau van personalisatie binnen Nederlandse politieke partijen.

Lely, Nick van der

Citation

Lely, N. van der. (2024). *Personalisatie binnen Nederlandse politieke partijen: welke eigenschappen doen ertoe?: Onderzoek naar het niveau van personalisatie binnen Nederlandse politieke partijen.*

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [License to inclusion and publication of a Bachelor or Master Thesis, 2023](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4177289>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Personalisatie binnen Nederlandse politieke partijen: welke eigenschappen doen ertoe?

Onderzoek naar het niveau van personalisatie binnen Nederlandse politieke partijen.

Nick van der Lely – s2462060

Dr. M.A.M. Nagtzaam

Bachelor project 2024

7851 woorden.

20-12-2024

Scriptie onder embargo voor 6 maanden.

Inhoudsopgave

Introductie.....	2
Theoretisch kader.....	5
Methode.....	9
Type politieke partij.....	14
Resultaten.....	17
Conclusie.....	22
Bibliografie.....	25
Appendix A.....	28
Appendix B.....	30

Introductie.

In de politicologische wetenschap is er een zekere overtuiging dat hedendaagse politiek steeds meer gepersonaliseerd wordt (Wauters, 2024). Dit laat zich eveneens zien in de toenemende hoeveelheid wetenschappelijke literatuur die aan dit onderwerp wordt gewijd (Garzia et al., 2022, p311). Waar eens partijen het middelpunt waren van de politiek, is er nu een verschuiving te zien naar de rol van individuele politici (McAllister, 2009). Kiezers baseren steeds vaker hun stem op hun perceptie van een individu binnen een partij (Garzia et al., 2022). Wanneer gekeken wordt naar media-aandacht, valt op dat juist in Nederland, meer dan in andere landen, er steeds meer aandacht is voor individuele politici (Kriesi, 2012, p. 841). Toch lijken weinig kandidaten door middel van voorkeurstemmen verkozen te worden (Van Holsteyn & Andeweg, 2019, p. 183). Desalniettemin, is er een toenemende mate van personalisering in Nederland. Dit wordt aangetoond door het toenemen van het aantal voorkeurstemmen op kandidaten, ook al hadden die dat vaak niet nodig om verkozen te worden (Van Holsteyn & Andeweg, 2019, p. 182). Mede hierom is het relevant om het fenomeen personalisering in Nederland verder te onderzoeken.

Personalisering is het proces van het belangrijker worden van individuen voor het bepalen van de stemkeuze van kiezers. Personalisering binnen de politieke arena speelt zich vooral af op het level van de individuele politici in verhouding tot hun politieke partij (Balmas et al., 2014). Er is een verplaatsing van de macht van de partij naar het individu. Dit kan zich voordoen op twee verschillende manieren. Bij gecentraliseerde personalisering is er één centraal figuur of selectief groepje politici die zich de macht binnen een partij toe-eigenen (Pedersen & Kjær, 2024). Bij decentralisatie is er een verschuiving van de macht van een politieke partij naar alle politici van die partij. In dit geval gaat het erom dat die macht over het algemeen valt op alle individuele kandidaten en er ontbreekt een groepje kandidaten die hier vooral de macht grijpt (Balmas et al., 2014). Het verschil tussen centralisatie en decentralisatie is waar de macht terecht komt binnen een politieke partij. Personalisering is dus een spel dat wordt gespeeld binnen politieke partijen.

In de bestaande literatuur zijn er meerdere manieren om erachter te komen of er sprake is van gecentraliseerde of gedecentraliseerde personalisatie binnen een politieke partij (Dodeigne & Pilet, 2021). Hiervan zullen er in dit onderzoek twee worden gebruikt. Dit onderzoek baseert zich op de methodes die zijn uitgezet door Dodeigne en Pilet (2021) in hun onderzoek naar electorale personalisatie. Beide methodes maken gebruik van het aantal voorkeurstemmen om

het niveau van personalisatie te berekenen. Hoe beter verspreid die voorkeurstemmen over de kandidaten op een lijst zijn, hoe meer gedecentraliseerd een partij is. Als die stemmen zich vooral concentreren op één individu is er sprake van centralisatie. Voorkeurstemmen spelen een grote rol in dit onderzoek. Op deze manier wordt er een poging gedaan om een breder beeld te krijgen van het niveau van personalisatie binnen de Nederlandse politieke partijen.

In de huidige literatuur is er geen zicht op factoren die mogelijk het niveau van personalisatie van partijen beïnvloeden. Er is niet getest wat de invloed is van verschillende factoren zoals de omvang van de kandidatenlijst en het aantal leden (Rahat, 2024, p. 225). Over de interne organisatie van partijen is meer geschreven (Balmas et al., 2014; Schumacher & Giger, 2017), maar het is zeker nog niet compleet (Balmas et al., 2014, p. 177). Een toepassing op de Nederlandse casus draagt bij aan een completer beeld over personalisatie bij Nederlandse partijen, zowel in de wetenschap als in de praktijk. Dit onderzoek kijkt naar welk niveau van personalisatie, gecentraliseerd of gedecentraliseerd, zich voordoet bij politieke partijen. Ook onderzoekt dit artikel drie variabelen die mogelijk effect hebben op het niveau van personalisatie en hoe groot dat effect is. Deze variabelen zijn de bestuurlijke organisatie van een partij, het aantal kandidaten op de lijst en het aantal leden van een partij. De bestuurlijke organisatie van een partij is onderverdeeld in vijf categorieën. Dit zijn vijf types van politieke partijen. Hiermee wordt een hiaat in de literatuur opgevuld door vast te stellen wat de invloed is van het type partijorganisatie, aantal leden en kandidaten op de lijst op het niveau van personalisatie bij Nederlandse politieke partijen.

Dit onderzoek zal kijken naar het effect van enkele eigenschappen van een partij op de personalisatie binnen die partij om zo een completer beeld te schetsen van het niveau van personalisatie. Het zal proberen uit te zoeken wanneer er sprake is van een meer gecentraliseerde of gedecentraliseerde vorm van personalisatie. Dit onderzoek zal drie factoren behandelen die hier mogelijk invloed op hebben, het type organisatie van een partij, het aantal leden van een partij en de lengte van de kandidatenlijst van een partij. Op deze manier probeert dit onderzoek de volgende vraag te beantwoorden: *Wat is de invloed van het type organisatie van een partij, het aantal kandidaten op de lijst en het aantal leden van een partij op de mate van gecentraliseerde en gedecentraliseerde personalisatie binnen een politieke partij?*

Theoretisch kader.

Voordat de onderzoeksvraag beantwoord kan worden moet er eerst worden gekeken naar electorale personalisatie, wat het inhoudt en hoe het onderzocht dient te worden. Er bestaat een verschil tussen personalisatie en personalisering. Electorale personalisering is een proces. Als er geen sprake is van een proces, maar van een vaste situatie, spreekt men van personalisatie (Pedersen & Rahat, 2021, p. 212-213). Bij personalisatie wordt er gekeken naar een enkel moment in het proces van personalisering. Op dat moment wordt er gekeken naar de data die op dat punt in het proces aanwezig is. Dan is de situatie een stabiel gegeven. Personalisatie kan bestaan op een punt, specifieke situatie, maar mogelijk niet op een ander punt (Pedersen & Rahat, 2021, p. 213). Dit onderzoek probeert te achterhalen welke factoren van belang zijn om het niveau van personalisatie binnen politieke partijen te bepalen. Hier wordt dus gekeken naar een situatie. Het gaat namelijk om een moment waarvan het niveau van personalisering wordt bepaald. Hierom lijkt het beter om voor dit onderzoek uit te gaan van electorale personalisatie. In dit onderzoek wordt gekeken naar twee punten. Dit zijn de verkiezingsuitslagen van de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 en 2023.

Verder is het van belang, wanneer er onderzoek wordt gedaan naar personalisatie, om te classificeren waar personalisatie plaatsvindt en welk niveau het heeft (Pedersen & Rahat, 2021, p. 213-216). Personalisatie kan zich op drie plaatsen, arena's, voordoen. Dit kan binnen instituties, binnen de media of binnen het gedrag van zowel kiezers als individuele politici zijn (Pedersen & Rahat, 2021, p.213). Voor dit onderzoek wordt er vooral gekeken naar de instituties, in dit geval politieke partijen. Er wordt gekeken naar hoe personalisatie reageert op verschillende eigenschappen van een politieke partij. Ook het niveau van electorale personalisatie is in dit geval van belang. Er kan namelijk een onderscheid gemaakt worden tussen gecentraliseerde personalisatie en gedecentraliseerde personalisatie. Gecentraliseerde personalisatie houdt in dat macht omhoog beweegt van een groep naar een individuele leider (Pedersen & Kjær, 2024; Pedersen & Rahat, 2021). Dit resulteert in een klein groepje leiders van politieke partijen die de macht hebben (Balmas et al., 2014, p. 37). Bij gedecentraliseerde personalisatie beweegt de macht naar beneden van een groep naar individuele politici (Pedersen & Rahat, 2021; Wauters et al., 2018). Individuele politici zijn in dit geval niet de leiders van partijen maar alle kandidaten op de lijst (Pedersen & Kjær, 2024, p. 2). In de praktijk is het vrij onwaarschijnlijk dat een partij een perfect niveau van centralisatie of decentralisatie laat zien. Stemmen op een partij zullen nagenoeg altijd in verschillende maten verdeeld zijn over de kandidaten en complete centralisatie lijkt dus onwaarschijnlijk. Ook zal

er vrijwel altijd een verschil bestaan tussen de verschillende kandidaten in het aantal stemmen dat zij krijgen. Een perfecte verdeling van stemmen is dus evengoed onwaarschijnlijk. Daarom wordt het niveau van personalisatie van een partij geplaatst op een schaal van gecentraliseerd tot gedecentraliseerd.

Door gebruik te maken van voorkeurstemmen als meetmethode ontstaat er een ander probleem. In Nederland zijn voorkeurstemmen stemmen uitgebracht op kandidaten die niet de lijsttrekker zijn. Echter, om centralisatie te meten bij een partij is het van belang om de lijsttrekker wel mee te nemen in de onderzoeksmethode. Daarom wordt er in dit onderzoek een onderscheid gemaakt tussen eerste orde personalisering en tweede orde personalisering (Van Holsteyn & Andeweg, 2019). Bij de eerste orde worden de electorale effecten van lijsttrekkers wel meegenomen en bij tweede orde personalisering worden alleen de effecten van alle overige kandidaten meegenomen (Van Holsteyn & Andeweg, 2019, p. 166). Wanneer eerste en tweede orde personalisering worden vergeleken met de twee niveaus van personalisering, is het niet moeilijk om eerste orde met centralisatie en tweede orde met decentralisatie in verband te brengen. Als de effecten van de lijsttrekker wel mee worden genomen is er logischerwijs een veel grotere concentratie van stemmen, omdat een lijsttrekker simpelweg meer stemmen trekt. Tweede orde zal naar verwachting dan een meer gedecentraliseerd beeld geven. Beide ordes zullen worden meegenomen in dit onderzoek om te kijken wat hier de effecten van zijn en zo een breder beeld van personalisatie te schetsen.

Een van de factoren die in het onderzoek wordt besproken dat mogelijk effect kan hebben op het niveau van personalisatie van een politieke partij is het aantal kandidaten dat een partij op de lijst heeft staan. Hoe meer kandidaten er op een lijst staan, hoe moeilijker het is voor een kandidaat om verkozen te worden tot het parlement. Dit ligt natuurlijk ook aan hoeveel zetels een partij verwacht te krijgen. Voor kandidaten bij partijen die meer zetels krijgen is het juist makkelijker om verkozen te worden dan bij partijen die minder zetels krijgen. Desalniettemin is een kleinere lijst altijd voordeliger voor individuele kandidaten. Wanneer meer kandidaten strijden om een beperkt aantal zetels in de kamer, leidt dit tot een toename in de competitie tussen die individuele kandidaten. Kandidaten moeten namelijk kiezers niet alleen overhalen om op hun partij te stemmen, maar ook op hen als individuele kandidaat (Dodeigne & Pilet, 2021). Hoe groter een kandidatenlijst, hoe meer deze intra-partij competitie toeneemt (Garzia & Ferreira da Silva, 2021). Intra-partij competitie zorgt ervoor dat individuele kamerleden met elkaar moeten concurreren voor de kiezers. Bovendien hecht het Nederlandse

kiessysteem, waarbij wordt gestemd op een kandidaat in plaats van een partij of lijst in het algemeen, veel waarde aan de reputatie van kandidaten (Carey & Shugart, 1995, p. 427). De competitie tussen kandidaten van eenzelfde partij in combinatie met een systeem dat veel belang hecht aan het individu zorgt ervoor dat binnen partijen met grote kandidatenlijsten er een grotere verdeling is van stemmen over die kandidaten. Hiernaast bestaat een mogelijk andere tegenstrijdige verklaring. Partijleiders zouden namelijk onevenredig bevoordeeld worden door deze concurrentiestrijd binnen een partij (Poguntke & Webb, 2005). Dat zou leiden tot een grotere concentratie van stemmen bij de partijleider en dus een meer gecentraliseerd niveau van personalisatie bij partijen met een langere kandidatenlijst. Dit onderzoek probeert in eerste instantie erachter te komen of de eerste theorie dat langere lijsten tot meer decentralisatie leiden te bewijzen. Dit leidt tot de volgende hypothese:

H1: binnen partijen met een langere kandidatenlijst is het niveau van personalisatie meer gedecentraliseerd dan bij partijen met een kortere kandidatenlijst.

De volgende factor die in dit onderzoek wordt besproken als mogelijk van invloed op het niveau van personalisatie binnen een politieke partij is het aantal leden van een politieke partij. Hoe meer leden een partij heeft, hoe ingewikkelder de organisatie van zo'n partij wordt (Schumacher & Giger, 2017). Als een partij meer leden heeft, neemt bij die leden vaak het idee toe dat zij minder invloed hebben in de partij. Dit ontmoedigt individuele leden om te participeren in hun partij en leidt tot apathie. Dit effect is het sterkst bij kleinere ledenaantal en neemt in kracht af naarmate het ledenaantal toeneemt (Weldon, 2006, p. 475). De rol van politieke leiders zou toenemen naarmate het aantal leden van een politieke partij toeneemt (Schumacher & Giger, 2017, p. 165-166). Dit zou komen omdat partijleiders de meeste controle hebben over de bureaucratie van hun partij en door de toenemende mate van apathie voor een groot deel van de leden van de partij. Hierdoor zou een partij met een groter ledenaantal te maken krijgen met een meer gedecentraliseerd niveau van personalisering. Echter, zijn er hierin wel variaties tussen verschillende partijen (Schumacher & Giger, 2017, p. 177). Bij sommige is dit effect veel duidelijker aanwezig. Dit leidt tot de volgende hypothese:

H2: bij partijen met een groter ledenaantal is het niveau van personalisatie meer gecentraliseerd dan bij partijen met een kleiner ledenaantal.

De laatste factor die een rol speelt bij het niveau van personalisatie is de interne organisatie van een politieke partij. Om op een relatief simpele manier een moeilijk te benaderen factor, partijorganisatie, mee te nemen in dit onderzoek is een classificatie noodzakelijk. Partijen worden hier onderverdeeld in verschillende groepen op basis van standaard criteria over de organisatie van deze partijen (Rahat, 2024, p. 223). Dit zorgt ervoor dat verschillende partijen duidelijk en in makkelijk te begrijpen termen worden uitgedrukt. Er wordt bij deze verdeling van politieke partijen vooral gekeken naar de structuur van een partij. De politieke partijen worden onderverdeeld in vijf verschillende groepen (Rahat, 2024). De eerste groep is een groep van persoonlijke partijen. Partijen die hieronder vallen zijn in handen van een enkel persoon, de partijleider. De volgende groep partijen heet de leider-partij. Hierbij gaat het om een centrale rol van de partijleider die zich wel via een democratische manier tot leider heeft opgewerkt. De derde groep zijn collega-partijen. Bij deze partijen is de partij het belangrijkste orgaan en is de leider slechts een eerste tussen gelijken. De vierde groep is de groep van de netwerk-partijen. Hier bestaan partijen uit een netwerk van individuele politici die alle een eigen achterban hebben waar ze hun autoriteit vandaan halen. Omdat deze groep niet in Nederland voorkomt, zal deze ook niet meegenomen worden in dit onderzoek. De vijfde en laatste groep zijn de beweging-partijen. Lidmaatschap van een dergelijke partij is op basis van vrijwillige participatie en niet als onderdeel van een systeem. Hierbij staan individuen boven de partij en is er in mindere mate een begrip van partijschap. Deze verschillen in organisatie tonen aan waar de macht binnen een partij ligt. Persoon-partijen en, in mindere mate, leider-partijen lijken meer ontvankelijk voor centralisatie. Beweging-partijen lijken het meest vatbaar voor decentralisatie. Collega-partijen lijken in het midden te staan en kunnen zowel een gecentraliseerd als gedecentraliseerd niveau van personalisatie laten zien. De interne organisatie van een partij laat een duidelijke voorkeur zien voor centralisatie of decentralisatie en plaatst deze types op een schaal van meer gecentraliseerd, persoon-partijen, naar meer gedecentraliseerd, beweging-partijen. Dit onderzoek kijkt naar hoe de verdeling van voorkeurstemmen is en verwacht dat deze de lijn volgt van het type partijorganisatie. Zo wordt er gekeken of de interne organisatie van een partij terug te zien is in het stemgedrag van de kiezer. Dit leidt tot de volgende hypothese:

H3: het type interne organisatie van een politieke partij beïnvloedt sterk de verdeling van voorkeurstemmen over de kandidaten van die partij. Persoon-partijen lijken het meest gecentraliseerd, gevolgd door leider-partijen, collega-partijen en beweging-partijen.

Methode.

Afhankelijke variabelen.

Dit onderzoek probeert erachter te komen welke eigenschappen van een politieke partij invloed hebben op het niveau van personalisatie van die partij. Hierbij kijkt het naar het onderzoeksdesign van Dodeigne en Pilet (2021). Zij hebben het niveau van personalisatie gemeten door te kijken naar hoe voorkeurstemmen zijn verdeeld over de kandidaten binnen een partij. Dit onderzoek neemt de methodes die zijn uitgezet door Dodeigne en Pilet (2021) over. Ook hier wordt gekeken naar de verdeling van voorkeurstemmen over de kandidaten. In dit artikel worden drie verschillende eigenschappen meegenomen: het type partij, het aantal leden en het aantal kandidaten op de lijst. Verder worden er twee methodes gebruikt om het niveau van personalisering van een politieke partij te meten. Deze zijn het Gini coëfficiënt en het ENC (Dodeigne & Pilet, 2021). Deze worden per Nederlandse politieke partij op twee manieren berekend, voor eerste orde en tweede orde personalisering.

De eerste berekeningsmethode is het Gini coëfficiënt. Het Gini coëfficiënt is een wiskundige methode. Het verdeelt de totale waarde van een middel, hier voorkeurstemmen, over een populatie, kandidaten op de lijst (Dodeigne & Pilet, 2021, p. 236). Op deze manier ontstaat er een curve van de verdeling van voorkeurstemmen over de kandidaten. Dit heet de Lorenzcurve. Hiernaast bestaat ook nog een lijn die de perfecte verdeling van voorkeurstemmen aangeeft. Deze twee lijnen, de Lorenzcurve en de lijn van de perfecte verdeling, worden uitgetekend in een grafiek. Het Gini coëfficiënt wordt vervolgens berekend als een verhouding tussen het gebied op de grafiek onder de perfecte verdeling en onder de Lorenzcurve (Dodeigne & Pilet, 2021, p. 236). Het gebied onder de perfecte verdeling wordt aangegeven met α en het gebied onder de Lorenzcurve wordt aangegeven met β . Dat maakt de formule voor het Gini coëfficiënt:

$$\frac{\alpha}{\alpha + \beta}$$

Het Gini coëfficiënt wat hieruit komt bevindt zich altijd tussen de waarde van 0 en 1. Op deze manier berekent het Gini coëfficiënt hoe perfect de verdeling is van voorkeurstemmen over de kandidaten van een partij. Hoe dichter die waarde bij de 1 is, hoe minder perfect de verdeling van voorkeurstemmen. Een partij met een dergelijke waarde kan dus als zeer gecentraliseerd bestempeld worden. Een partij met een Gini coëfficiënt wat dichter bij de 0 ligt, kent dus een

betere verdeling van voorkeurstemmen en is dus meer gedecentraliseerd. Omdat de waarde van het Gini coëfficiënt altijd tussen de 0 en de 1 ligt, is het een zeer handige methode om partijen met elkaar te vergelijken (Dodeigne & Pilet, 2021, p. 237). Het Gini coëfficiënt is niet afhankelijk van het absolute aantal stemmen op een partij of het aantal kandidaten op de lijst (Dodeigne & Pilet, 2021, p. 237). Dit alles maakt het Gini coëfficiënt zeer nuttig voor het vaststellen van het niveau van personalisering van een politieke partij.

De tweede methode waarop het niveau van personalisering wordt berekend is het ENC, *Effective Number of Components* (Laakso & Taagepera, 1979, p. 5). Het ENC is een indicator voor de concentratie van de stemmen die zijn uitgebracht op de partij. Dat wil zeggen dat het ENC aantoont hoe veel kandidaten relevant zijn voor het trekken van stemmen. In andere woorden probeert het ENC aan te tonen hoe veel kandidaten van een partij ertoe doen bij verkiezingen (Dodeigne & Pilet, 2021, p. 237). Net als bij het Gini coëfficiënt maakt het ENC gebruik van een wiskundige formule die per partij een waarde berekent. Deze formule kent verschillende variabelen. In dit geval is n het aantal kandidaten op de lijst met minstens één voorkeurstem. Verder, is p_i^2 het totaal aantal uitgebrachte voorkeurstemmen op een partij. Dit zorgt voor de formule:

$$\text{ENC} = \frac{1}{\sum_{i=1}^n p_i^2}$$

De uitkomst van deze formule is het aantal kandidaten dat belangrijk is voor een partij voor het aantrekken van een groot aantal stemmen. Dit is meestal geen heel getal, wat kan leiden tot verwarring. Er bestaat immers niet zoiets als een halve kandidaat op de lijst. Dit duidt op het bestaan van een belangrijke kandidaat voor het trekken van stemmen, maar deze is in gewicht niet zo belangrijk als een kandidaat dat voor een heel getal staat. Een waarde van het ENC van 3,5 duidt op het bestaan van 3 belangrijke kandidaten en 1 minder belangrijke. Het ENC is een goede methode voor het meten van het niveau van personalisering omdat het laat zien hoeveel kandidaten er van belang zijn voor een partij. Hoe hoger het ENC, hoe meer kandidaten ertoe doen, hoe meer gedecentraliseerd een partij is. Hoe lager het ENC, hoe minder kandidaten ertoe doen, hoe meer gecentraliseerd een partij is. Hoewel nuttig voor het vaststellen van het niveau van personalisatie bij een partij, maakt het ENC het lastig om partijen met elkaar te vergelijken. Het ENC is namelijk sterk afhankelijk van de grote van de kandidatenlijst. Een waarde van het ENC voor een partij met een grote kandidatenlijst heeft

een andere betekenis dan dezelfde waarde voor een partij met een kleine lijst. Hoe groter de kandidatenlijst, hoe hoger het ENC moet zijn om te kunnen spreken van decentralisatie. Het ENC wordt in dit onderzoek gebruikt als robustness check voor de berekening met het Gini coëfficiënt. De resultaten van die analyse van het ENC zijn terug te vinden in appendix B. Wanneer de resultaten van de analyse met het ENC afwijken van die van de analyse met het Gini coëfficiënt zal dat ook vermeld worden.

Om een onderscheid te maken tussen eerste orde en tweede orde personalisering worden voor zowel het Gini coëfficiënt als het ENC twee analyses uitgevoerd. Eén waarbij de lijsttrekker wel wordt meegenomen voor eerste orde personalisering. En een tweede analyse waarbij de lijsttrekker niet wordt meegenomen om zo de effecten van de overige kandidaten te berekenen voor tweede orde personalisering. Zo kan er goed worden berekend wat de effecten van een lijsttrekker en de overige kandidaten zijn op het niveau van personalisatie. Zodoende kan er een goed beeld van personalisatie bij politieke partijen gegeven worden.

Voor het bepalen van het aantal observaties is gekozen om in dit onderzoek louter de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 en 2023 (*Proces-Verbaal Verkiezingsuitslag Tweede Kamer 2021, 2021*; *Verkiezingsuitslag Tweede Kamer 2023, 2023*) op te nemen. Door enkel voor de twee meest recente verkiezingen te kiezen kan het best een compleet beeld van het niveau van personalisatie binnen politieke partijen worden geschetst. Het onderzoek houdt zich enkel bezig met recente voorbeelden van personalisatie bij partijen. Op deze manier is dit onderzoek het meest relevant voor de huidige politieke situatie in Nederland. Verder is er gekozen om enkel partijen die verkozen zijn tot de Tweede Kamer mee te nemen. Dit vanwege de complexiteit van het plaatsen van kleine partijen bij een groep partijen zoals beschreven door Rahat (2024). Bovendien zorgt het aantal wel meegenomen partijen voor een groot genoeg aantal observaties en is het overbodig de niet verkozen partijen mee te nemen in dit onderzoek.

Onafhankelijke variabelen.

De onafhankelijke variabelen bestaan uit drie verschillende eigenschappen van politieke partijen. De eerste is het type politieke partij. De Nederlandse politieke partijen die mee worden genomen in dit onderzoek worden onderverdeeld over de vijf verschillende categorieën op basis van de criteria die zijn gesteld door Rahat (2024). Er zijn vijf partijtypes waarvan er één, de netwerk-partij, niet zal worden opgenomen in dit onderzoek omdat er

simpelweg geen Nederlandse partij onder valt. De overige vier partijen zijn de persoon-partij, de leider-partij, de collega-partij en de beweging-partij. De criteria waaraan Nederlandse partijen worden gehouden voor hun plaatsing binnen een groep (Rahat, 2024, p. 221) zijn uitgezet in tabel 1. Van deze groepen zullen dummy-variabelen worden gemaakt waarbij een waarde van 1 betekent dat een partij behoort tot een groep en een waarde van 0 betekent dat deze niet tot die groep behoort. Zo ontstaan er vier verschillende dummy-variabelen die in de statistische analyse zullen worden meegenomen.

Tabel 1. Criteria plaatsing partijen in categorie partijtype.

	Persoon	Leider	Collega	Beweging
Selectie kandidaten	Leider selecteert kandidaten	Grote rol partijleider	Grote rol partij instituties	Voorverkiezingen
Selectie leiderschap	Leider selecteert zichzelf	Door leden partij	Door afgevaardigden partij	Voorverkiezingen
Bepaling beleid	Door partijleider	Grote rol partijleider	Door instituties partij	Politici partij
Rol partijleider	Absolute controle over partij	Dominante leider	Eerste onder gelijken	Geen duidelijke leider
Lidmaatschap partij	Geen lidmaatschap mogelijk of leden hebben geen macht	Gesloten of semi-gesloten	Gesloten	Open

De tweede onafhankelijke variabele is het aantal kandidaten op een kandidatenlijst van een partij. Het aantal kandidaten per partij dat wordt meegenomen in dit onderzoek is het aantal dat is vastgesteld door de kiesraad (Kiesraad, 2021, 2023). Een mogelijk probleem is dat niet alle partijen dezelfde kieslijsten in alle kieskringen hebben. Soms kiest een partij ervoor om in een enkele kieskring een regionale kandidaat op de lijst te zetten om zo in die kieskring meer stemmen te winnen. Dit maakt het onderzoek onnodig ingewikkeld en er is voor gekozen om enkel kandidaten mee te nemen die in alle kieskringen verkiesbaar zijn. Dit zorgt voor weinig

problemen in de analyse omdat regionale kandidaten over het algemeen veel minder stemmen krijgen dan landelijke kandidaten en dus niet voor een verstoring in de analyse zorgen. Bovendien gaat het om een beperkt aantal kandidaten. Verder zal er rekening mee gehouden worden dat wanneer het Gini coëfficiënt of ENC wordt berekend over tweede orde personalisering, dus wanneer de lijsttrekker niet wordt meegenomen in de analyse, deze ook zal ontbreken bij het aantal kandidaten op de lijst. Dit om te voorkomen dat er fouten in de analyse kunnen ontstaan.

De laatste onafhankelijke variabele is het aantal leden van een partij. Deze cijfer zijn zoals bijgehouden door het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP, 2024). Het aantal leden dat wordt gebruikt in dit onderzoek is zoals het is vastgesteld in het jaar van de Tweede Kamerverkiezingen. Dat wil zeggen dat voor de verkiezingen van 2023 het ledenaantal wordt meegenomen dat is vastgesteld aan het begin van dat jaar. Datzelfde geldt voor de verkiezingen van 2021. De enige uitzondering hierop is het ledenaantal van NSC voor de verkiezingen van 2023. Bij de vaststelling van alle ledenaantallen bestond die partij nog niet, hoewel het wel meedeed met de verkiezingen. Voor NSC is wel een ledenaantal vastgesteld voor begin 2024. Deze zal in dit geval wel worden opgenomen in dit onderzoek. Omdat de verkiezingen laat in 2023 plaatsvonden en het ledental begin 2024 werd vastgesteld, verwachten we geen grote storende invloed op de statistische analyse. Outlier bij deze variabele is de PVV. Deze partij heeft maar één lid. Desalniettemin is het mogelijk juist een representatief voorbeeld van een partij die zeer gecentraliseerd is. Daarom is er geen enkele reden om de PVV van deze analyse uit te sluiten.

In dit onderzoek wordt gekeken naar het effect van meerdere onafhankelijke variabelen op vier verschillende afhankelijke variabelen. Voor elke berekeningsmethode van het niveau van personalisering, het Gini coëfficiënt en het ENC, wordt namelijk een statistische analyse gemaakt op basis van een eerstegraads en tweedegraads personalisering. Voor beide methode wordt er dus een berekening gemaakt waarin de partijleider wel en niet wordt meegenomen. Dit leidt dus tot vier verschillende statistische analyses. Wanneer er een effect van meerdere onafhankelijke variabelen op een afhankelijke variabele wordt onderzocht, is een meervoudige regressiemethode vereist. Hiervan zal dus gebruik worden gemaakt in dit onderzoek om de effecten te bepalen.

Type politieke partij.

Het is van belang dat de Nederlandse politieke partijen in hun correcte bijbehorende groep worden geplaatst. Dit zorgt voor een zo zuiver mogelijke uitslag van het onderzoek. Deze plaatsing zal gedaan worden volgens de criteria die eerder zijn aangegeven. In sommige gevallen is het ingewikkeld om een partij bij een groep te plaatsen. Er zullen soms lastige keuzes moeten worden gemaakt. Dit artikel hoopt zo duidelijk mogelijk verantwoording af te leggen waarom de partijen bij hun type partij zijn geplaatst.

Persoon-partij.

Het eerste type is de persoon-partij. Dit type partij is een soort partij met als enige doel om een enkele individuele politicus te voorzien van de mogelijkheid om politiek te bedrijven (Rahat, 2024, p. 218). In een dergelijke politieke partij bepaalt de leider alles. De selectie van kandidaten valt compleet in de handen van de partijleider. De partijleider verkiest zichzelf als leider van de partij. Er zijn geen tegenkandidaten die het de partijleider moeilijk kunnen maken. De leider heeft absolute controle over de partij. Bovendien bepaalt de leider ook de beleidsposities van de partij. Verder kent een persoon-partij geen andere leden dan de partijleider of, als een partij wel leden heeft, hebben deze leden geen macht binnen hun partij. In Nederland is er slechts één partij die valt onder het type persoon-partij. Dit is de PVV van Geert Wilders. De PVV kent geen andere leden dan Wilders. Verder is de PVV in alles compleet overgeleverd aan de wil van haar partijleider. Zowel het bepalen van het leiderschap, de positie van de partij en het selecteren van de kandidaten wordt gedaan door Wilders. Om die redenen valt de PVV onder het type persoon-partij (Rahat, 2024, p. 221).

Leider-partij.

De leider-partij is in tegenstelling tot de persoon-partij veel meer open. De partijleider heeft nog steeds aanzienlijk veel macht binnen de partij, maar haalt deze macht niet uit de persoonlijkheid van de leider, zoals bij de persoon-partij (Rahat, 2024). Wanneer de leider wordt opgevolgd door iemand anders, zal de nieuwe partijleider dezelfde macht hebben als de vorige leider. Echter, heeft de leider nog steeds wel aanzienlijke macht binnen de organisatie van de partij. Zo heeft de leider veel invloed in het selecteren van kandidaten en het bepalen van de beleidspositie. Het leiderschap wordt echter wel gekozen door de leden van de partij. Lidmaatschap is gesloten of semi-gesloten. De partijen die onder deze categorie vallen zijn relatief nieuw en hebben zich nog niet los weten te rukken van hun partijleider. Hun partijleiders hebben om die reden veel macht als het gaat om het bepalen van de

beleidsposities van hun partijen en het selecteren van kandidaten. Wel hebben ze, in tegenstelling tot de PVV leden. In het geval van Forum voor Democratie heeft er zelfs al een leiderschapsverkiezing plaatsgevonden. De BBB is nog steeds sterk afhankelijk van Caroline van der Plas voor het bepalen van de koers van de partij (Siegmann, 2024; Verbeek & Zaslove, 2024). Voor JA21 van Joost Eerdmans en de FvD van Thierry Baudet is dit ook het geval (Kessenich & van der Brug, 2024). NSC is als jongste van alle partijen ook nog sterk beïnvloed door haar partijleider en oprichter pieter Omtzigt die invloed uitoefent op het beleid van de partij en het selecteren van de kandidaten (van Holsteyn & Irwin, 2024). Om deze redenen behoren de BBB, NSC, JA21 en FvD tot de leider-partijen.

Collega-partij.

In tegenstelling tot de persoon- en leider-partij behoort de collega-partij niet tot de partijleider maar tot het collectief. De partijleider is slechts de eerste tussen haar gelijken (Rahat, 2024). De meeste Nederlandse politieke partijen vallen onder deze categorie. Deze partij bevindt zich in het midden van het spectrum van centralisatie-decentralisatie. Het is mogelijk dat de partijleider veel macht heeft binnen de partij, maar de leider is er altijd vóór de partij en nooit andersom. De macht binnen de partij valt veelal op de democratische instituties van die partij (Rahat, 2024). Zo is het selecteren van kandidaten en het bepalen van de beleidspositie in handen van deze instituties. Het leiderschap van een collega-partij wordt gekozen op een bijeenkomst van leden. Partijlidmaatschap is gesloten vanwege het bestaan van minimale verplichtingen zoals het betalen van lidmaatschap, maar wel toegankelijk voor iedereen. Zoals gezegd, vallen de meeste partijen in Nederland hieronder. De VVD, PvdA (2021), GroenLinks/PvdA (2023), CDA, ChristenUnie, SP, DENK, SGP, 50PLUS. Al deze partijen hebben een landelijk bestuur dat onafhankelijk is van de lijsttrekker. Ook zijn deze partijen afhankelijk van democratische instituties, zoals hun leden of besturen, voor het bepalen van kandidaten en hun beleidsposities. Om die redenen vallen deze partijen onder de categorie van een collega-partij.

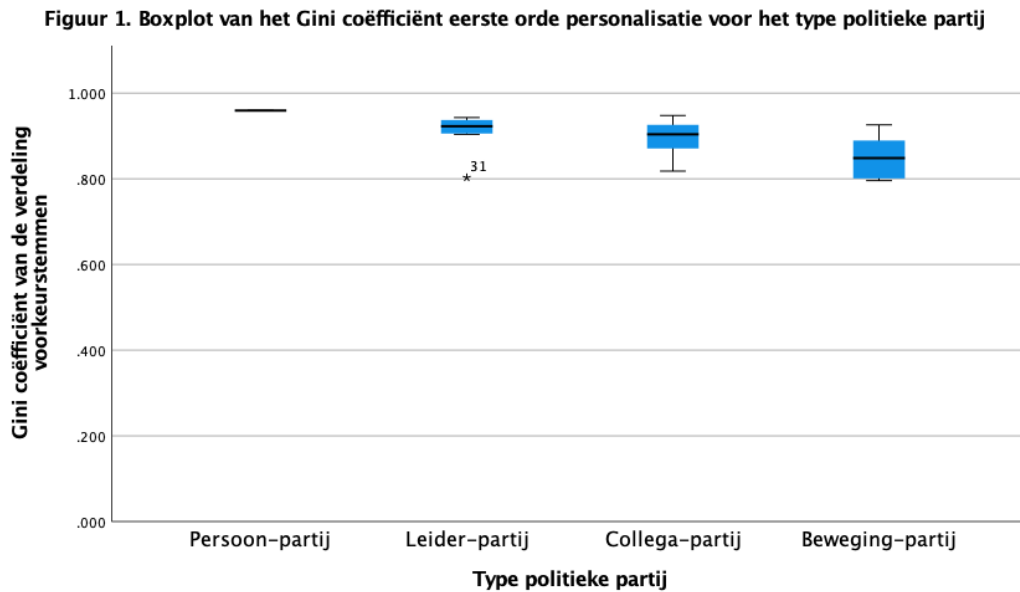
Beweging-partij.

Het laatste type partij is de beweging-partij. Deze wordt doorgaans gezien als het meest gedecentraliseerde type partij. Dit type partij komt voort uit een beweging in de samenleving en is gebouwd op individualisme en activisme (Rahat, 2024, p. 219). Een beweging-partij is gebaseerd op het steeds maar weer uitonderhandelen van nieuwe afspraken tussen de individuele activisten waaruit de partij bestaat (Rahat, 2024). Dit heeft ook betrekking op hoe

een beweging-partij is georganiseerd. De kandidaten en het leiderschap worden gekozen op basis van voorverkiezingen. De beleidsposities worden bepaald door de activisten binnen de partij in gezamenlijk overleg en onderhandelingen. De partij blijft hiermee dicht bij de maatschappelijke beweging waaruit die is ontstaan. De rol van de partijleider is klein en in samenwerking met overige leden. Lidmaatschap is zeer open. Rahat (2024) zelf noemt D66 een Nederlandse beweging-partij. Deze partij is ontstaan vanuit een maatschappelijke liberale beweging. Ook noemt Rahat (2024) ecologische partijen een beweging-partij. In Nederland zou GroenLinks (2021) hieronder vallen. Verder zou de Partij voor de Dieren een beweging-partij zijn omdat deze voortkomt uit een maatschappelijk activistische beweging voor dierenwelzijn (Lucardie, 2020). Volt is een trans-Europese partij die onderdeel is van een beweging die streeft naar een beter geïntegreerd Europa en is daarom een beweging-partij. BIJ1 is de laatste partij die zich bij deze categorie voegt. Deze partij is opgericht door een activiste met als doel racisme en kapitalisme te bestrijden (Lubbers et al., 2024). De beweging-partijen zijn dus goed vertegenwoordigd in de Nederlandse politiek.

Resultaten.

Gini coëfficiënt voor eerstegraads personalisering.

Tabel 2. Lineair regressiemodel van het niveau van personalisatie van partijen voor eerste orde personalisering voor het Gini coëfficiënt.

	Model 1	Model 2
(Constante)	0,850*** (0,016)	0,760*** (0,021)
Persoon-partij	0,109** (0,035)	0,109*** (0,027)
Leider-partij	0,058 (0,023)	0,072*** (0,017)
Collega-partij	0,046 (0,020)	0,043** (0,015)
Aantal kandidaten		0,002*** (0,000)
Aantal leden		3,026 ^{E-8} (0,000)
R ²	0,556	0,809
Adj. R ²	0,235	0,589
N	32	32

Noot: OLS-regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$

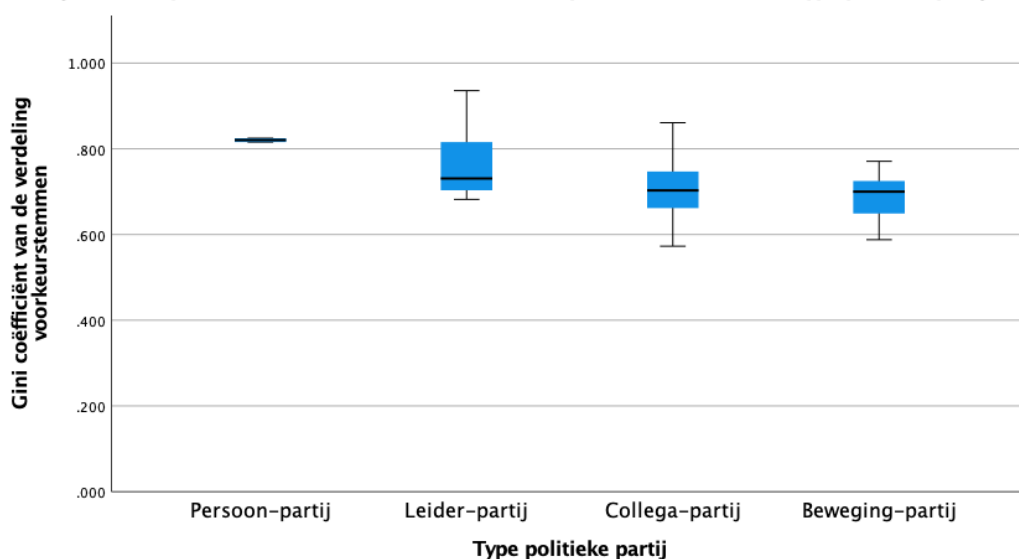
Op figuur 1 is te zien hoe het Gini coëfficiënt van de verdeling van voorkeurstemmen zich verdeelt over de verschillende types politieke partijen. Bij partijen die onder de persoon-partij vallen is een hoger Gini coëfficiënt waargenomen dan bij de overige partijen. Het effect van persoon-partijen op het Gini coëfficiënt is het grootst. Dit is een effect van 0,109. Ook bij partijen die horen bij de leider-partij is een hoger Gini coëfficiënt gemeten, al is die minder hoog dan bij persoon-partijen. Dit effect bedraagt 0,072. Dit is geheel conform de verwachtingen. Deze partijen zijn namelijk meer gecentraliseerd in hun organisatie dan de partijen die onder de overige partijtypes vallen (Rahat, 2024). Het effect van de leider-partij op het Gini coëfficiënt is lager dan die van persoon-partijen maar hoger dan collega- en beweging-partijen. Collega-partijen zijn verreweg de grootste groep politieke partijen in Nederland. Deze groep heeft dus ook de grootste verdeling van Gini coëfficiënten. Het effect echter is kleiner dan die van de leider-partijen. Dit effect is 0,043. Over het algemeen zijn partijen die bij de collega-partijen horen meer gedecentraliseerd dan partijen die onder de voorgaande twee groepen vallen. De laatste groep die behandeld wordt, is de groep beweging-partijen. Deze hebben het laagste Gini coëfficiënt. Ook dit is naar verwachting. De interne organisatie van beweging-partij is namelijk meer gefocust op alle kandidaten en laat minder ruimte voor een sterke rol van één individuele politici (Rahat, 2024). In tabel 2 is te zien dat alle overige partijtypes een positieve relatie laten zien op het Gini coëfficiënt. Dit is namelijk omdat zij in verhouding staan tot de beweging-partijen. Collega partijen hebben een positief effect van 0,043 op het Gini coëfficiënt ten opzichte van de groep beweging-partijen. Deze heeft namelijk ten opzichte van de collega-partij een negatief effect van -0,043 en is dus meer gedecentraliseerd. Er is dus een positieve relatie tussen het niveau van decentralisatie en het type politieke partij. Beweging-partijen zijn het meest gedecentraliseerd volgens deze analyse, gevolgd door collega-partijen, leider-partijen en, ten slotte, persoon-partijen. Deze bevindingen zijn statistisch significant. De analyse met het ENC laat een ander resultaat zien. Deze methode toont aan dat de leider-partij een sterk positief effect heeft op de waarde van het ENC. Deze groep heeft dus het grootste aantal relevante kandidaten op de lijst staan en zou dus het meest gedecentraliseerd zijn. Zij worden gevolgd door de groep beweging-partijen. Collega-partijen en persoon-partijen hebben allebei een negatief effect op het ENC. Voor beide gevallen is dit effect ongeveer even groot. Zij laten op basis van het ENC ongeveer hetzelfde niveau van personalisatie zien. Ook dit is opvallend, want de verwachting is persoon-partijen veel meer gecentraliseerd zijn dan collega-partijen. Geen van de effecten van partijtypes op het ENC is statistisch significant.

Op figuur 3 in appendix A is te zien hoe het aantal kandidaten op een kieslijst het Gini coëfficiënt van de verdeling van voorkeurstemmen beïnvloedt. Daaruit is op te maken dat het Gini coëfficiënt toeneemt naarmate het aantal kandidaten op de lijst toeneemt. Bij partijen met een kleiner aantal kandidaten op de lijst is er sprake van een lager Gini coëfficiënt wat duidt op een hogere mate van decentralisatie dan bij partijen met een hoger aantal kandidaten op de lijst. Bij partijen met een grotere kandidatenlijst is er een hoger Gini coëfficiënt gemeten en is er dus meer sprake van een gecentraliseerd niveau van personalisering. Dit effect, zoals te zien op tabel 2, van 0,002 is zeer klein. Het laat een zwakke positieve relatie zien tussen het aantal kandidaten op de lijst en het Gini coëfficiënt. Hoe groter het aantal kandidaten op een lijst, hoe hoger het Gini coëfficiënt wordt. Deze resultaten zijn statistisch significant. De methode met het ENC laat een zwakke negatieve relatie zien tussen het aantal kandidaten en de waarde van het ENC. Dit laat zien dat een grotere kandidatenlijst leidt tot een lager aantal relevante kandidaten en dus een meer gecentraliseerde partij. Dit is verenigbaar met het effect dat is gemeten bij de methode met het Gini coëfficiënt. Dit effect is niet statistisch significant.

Figuur 4 in appendix A laat zien hoe het Gini coëfficiënt van de verdeling van voorkeurstemmen zich verhoudt ten opzichte van het aantal leden van een politieke partij. Hier is een zeer kleine positieve relatie waar te nemen, zoals te zien in tabel 2. Naarmate het aantal leden van een politieke partij stijgt, zou er dus vastgesteld kunnen worden dat het Gini coëfficiënt heel zwak toeneemt. Dit leidt dus tot een net wat meer gecentraliseerde partij. Deze bevinding is echter nauwelijks statistisch significant. Bij de methode met het ENC is wederom een zeer zwak positief effect te zien. Dit betekent dat een hoger ledenaantal leidt tot meer relevante kandidaten bij een partij. Hieruit kan opgemaakt worden dat een hoger ledenaantal resulteert in een meer gedecentraliseerde partij. Ook dit effect, hoewel afwijkend van de analyse met het Gini coëfficiënt, is zeer klein. Wederom laat de methode met het ENC hier geen statistisch significant resultaat zien.

Gini coëfficiënt voor tweedegraads personalisering.

Figuur 2. Boxplot van het Gini coëfficiënt tweede orde personalisatie voor het type politieke partij

Tabel 3. Lineair regressiemodel van het niveau van personalisatie van partijen voor tweede orde personalisering voor het Gini coëfficiënt.

	Model 1	Model 2
(Constante)	0,688*** (0,029)	0,632*** (0,046)
Persoon-partij	0,132* (0,064)	0,174** (0,060)
Leider-partij	0,081 (0,042)	0,082* (0,038)
Collega-partij	0,020 (0,036)	-0,001 (0,033)
Aantal kandidaten		0,000 (0,001)
Aantal leden		2,254 ^{E-6} * (0,000)
R ²	0,203	0,412
Adj. R ²	0,118	0,299
N	32	32

Noot: OLS-regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05

Op figuur 2 en in tabel 3 is wederom te zien hoe het Gini coëfficiënt zich verhoudt tot de verschillende types politieke partijen. Dit keer zijn het aantal stemmen op de lijsttrekker niet meegenomen bij het aantal voorkeurstemmen tijdens het meten van het Gini coëfficiënt. Dit laat wel gelijk een net iets afwijkend resultaat zien. Net zoals bij het Gini coëfficiënt voor de eerste orde personalisering is te zien dat de persoon-partijen de hoogste waarde hebben van 0,174. Wederom wordt deze groep gevolgd door de leider-partijen met een effect van 0,082. In beide gevallen is er sprake van een statistische significantie met een positieve relatie. De leider-partij is minder gecentraliseerd dan de persoon-partij. Hier is nog niks nieuws op aan te merken en dit is geheel volgens de verwachtingen. Bij de volgende groep treedt er iets verrassends op. De groep collega-partijen, waarvan verwacht wordt dat die een hoger Gini coëfficiënt laten zien dan de beweging-partijen en dat ook in de analyse van eerste orde personalisering hebben laten zien, geven nu aan een zeer klein negatief effect op het Gini coëfficiënt te hebben. Dit zou betekenen dat collega-partijen meer gedecentraliseerd zijn dan beweging-partijen. Het gemeten effect is echter heel klein, -0,001, en als enige van de partytypes niet statistisch significant. Voor de analyse waar alleen de partijtypes zijn meegenomen is er wel een positief effect te zien van 0,020 voor de collega-partij. Ten slotte, laat de groep beweging-partijen ten opzichte van de overige twee partijtypes, persoon- en leider-partij, wel een uitslag zien die valt in de lijn der verwachting. Het effect van die twee types is namelijk zeer positief en toont aan dat de beweging-partijen veel meer gedecentraliseerd zijn dan de persoon- en leider-partijen. Deze uitslag is, net zoals bij de eerste twee partytypes wel statistisch significant. Afgezien van de uitslag bij de collega-partijen, laten deze bevindingen min of meer hetzelfde zien als bij de analyse waarbij de lijsttrekker wel is meegenomen. De methode met het ENC laat een soortgelijk effect zien van de partijtypes op het niveau van personalisatie. Persoon-partijen hebben het sterkste negatieve effect op het ENC, wat duidt op het hoogste niveau van centralisatie. Leider-partijen laten een zwakker negatief effect zien dan persoon-partijen. Ook hier wijkt het type collega-partij af van de verwachtingen. Deze toont namelijk een positief effect op het ENC. Dit type partij is dus ook volgens deze methode het meest gedecentraliseerd bij de tweede orde personalisering. Ten slotte, is het type beweging-partij wederom meer gedecentraliseerd dan persoon- en leider-partijen en meer gecentraliseerd dan collega-partijen. Geen van deze effecten voor het ENC zijn statistisch significant.

Op figuur 5 in appendix A is te zien hoe het Gini coëfficiënt zich verhoudt ten opzichte van het aantal kandidaten voor tweede orde personalisatie. Er is in tabel 3 amper een effect te zien

tussen het aantal kandidaten op de lijst en het niveau van personalisatie. Het effect is zo zwak dat het in de analyse uitkomt op een waarde van 0,000. Er kan dus op basis van deze analyse voor tweede orde personalisatie niet worden geconstateerd dat het aantal kandidaten op de lijst effect heeft op het niveau van personalisatie. Dit resultaat wijkt af van de analyse van eerste orde personalisering waar wel een heel zwak effect is gemeten. Het effect is hier niet statistisch significant. De analyse met het ENC laat een negatief effect zien van -0,065. Deze wijkt af van de analyse met het Gini coëfficiënt. Hier kan vastgesteld worden dat een grotere kandidatenlijst resulteert in minder relevante kandidaten en leidt tot een partij die meer gecentraliseerd dan een partij met een kleinere kandidatenlijst. Dit effect is statistisch significant.

Figuur 6 in appendix A laat zien hoe het aantal leden van een politieke partij effect heeft op het Gini coëfficiënt van het aantal voorkeurstemmen, wederom voor tweede orde personalisering. Net als bij de vorige waarneming, waarbij de lijsttrekker wel is meegenomen, is een positief effect te zien. Dit effect, van $2,254 \times 10^{-6}$, is zeer zwak. Hoewel dit effect zeer klein is, toont het aan dat een groter aantal leden leidt tot een hele kleine verhoging van het Gini coëfficiënt. Zo toont dit resultaat aan dat een hoger ledenaantal een vergrotend effect heeft op de gecentraliseerde personalisatie van het niveau van een politieke partij. De resultaten, echter, zijn net zoals bij de eerdere analyse niet statistisch significant. Bij de analyse met het ENC is te zien dat een toename in het aantal leden leidt tot een toename voor het aantal relevante kandidaten. Ook dit effect, $2,636 \times 10^{-5}$, is zeer zwak. Hier houdt een toename van het aantal relevante kandidaten in dat een partij meer gedecentraliseerd is. Dit resultaat wijkt af van de analyse met het Gini coëfficiënt. Wederom is dit effect niet statistisch significant.

Conclusie.

Dit onderzoek probeert bij te dragen aan een breder beeld van het niveau van personalisatie binnen Nederlandse politieke partijen door te kijken naar de verdeling van voorkeurstemmen over kandidaten. Op basis van dit onderzoek kunnen er een aantal conclusies getrokken worden over de invloed van het type partijorganisatie, aantal leden van een partij en het aantal kandidaten op de lijst op het niveau van personalisatie binnen een politieke partij.

Het aantal kandidaten dat op een kieslijst staat heeft een heel klein positief effect op het niveau van personalisatie binnen een politieke partij. Hoe meer kandidaten er op een lijst

staan, hoe meer een partij gecentraliseerd is. Dit ontkracht de hypothese dat intra-partij competitie leidt tot een meer gedecentraliseerde partij. Dit effect is echter zeer klein en bovendien alleen statistisch significant voor eerste orde personalisering. Toch toont het aan dat het aantal kandidaten op een kieslijst een kleine invloed heeft op het niveau van personalisatie. Ook voor de invloed van het aantal leden van een partij op het niveau van personalisatie is een klein positief effect waargenomen. Hoe meer leden een partij heeft, hoe meer gecentraliseerd die partij is. Dit bevestigt de hypothese. Wederom is het effect zeer klein en slechts statistisch significant bij de analyse voor tweede orde personalisering.

Desalniettemin, toont het aan dat het ledenaantal een kleine invloed heeft op het niveau van personalisering binnen een politieke partij. Ten slotte, toont dit onderzoek aan dat het type interne organisatie van een partij invloed heeft op de verdeling van de stemmen over die partij. De hypothese kan hiermee bevestigd worden. Persoon-partijen zijn het meest gecentraliseerd en beweging-partijen zijn het meest gedecentraliseerd. Het stemgedrag van de kiezer is dus in lijn met het type interne organisatie van een partij. Deze drie bevindingen dragen bij aan het beeld van Nederlandse politieke partijen en hun niveau van personalisatie over de laatste twee verkiezingen.

Dit onderzoek kijkt of enkele van de theorieën die zijn voortgekomen uit de bestaande literatuur van toepassing zijn op de Nederlandse politieke partijen. Zo kan het niet bevestigen dat intra-partijcompetitie leidt tot een meer gedecentraliseerd niveau van personalisering. Wel toont het aan dat de interne organisatie van een partij van groot belang is voor het niveau van personalisering. De theorie dat centralisatie toeneemt als gevolg van groeiende apathie onder de leden bij een groter ledenaantal is ook, van zeer kleine, mate van toepassing op de Nederlandse situatie. Daarnaast probeert dit onderzoek onderscheid te maken tussen een eerste orde en een tweede orde personalisering door een analyse uit te voeren met en zonder lijsttrekker. Verder, maakt dit onderzoek gebruik van twee methodes voortgekomen uit de literatuur om het niveau van personalisatie binnen partijen te meten. Dit zorgde voor verschillende resultaten van de analyse die naast elkaar zijn gehouden.

Bij dit onderzoek horen ook enige beperkingen. Zo is het in het Nederlandse kiessysteem moeilijk te meten of een stem op een lijsttrekker bedoeld is als voorkeurstem op die kandidaat of als stem op de partij zonder een voorkeur voor een kandidaat te hebben. Dit zorgt ervoor dat lijsttrekkers meer stemmen ontvangen dan eigenlijk bedoeld zijn als voorkeurstem. Ook zorgt de analyse met het Gini coëfficiënt voor zeer kleine effecten. Het Gini coëfficiënt is

altijd gemeten als decimaal getal tussen 1 en 0 en kan alleen kleine effecten op onafhankelijke variabelen teweegbrengen omdat er weinig ruimte is voor grote effecten. Hiervoor is wellicht een afhankelijke variabele nodig met grotere marges. Verder, zorgen de twee methodes, Gini coëfficiënt en het ENC, voor verschillende uitkomsten. De reden hiervoor is mogelijk dat de waarde voor het ENC zich moeilijk laat vergelijken met andere partijen.

Voor toekomstig onderzoek zou er mogelijk gekeken kunnen worden of deze bevindingen zich ook voordoen in andere vergelijkbare democratieën met een sterke partijcultuur. Hierdoor zou gelijk de universele toepasbaarheid van dit onderzoek empirisch bevestigd of ontkracht kunnen worden. Ook zou er in de toekomst onderzocht kunnen worden of er andere factoren zijn die het niveau van personalisatie binnen politieke partijen beïnvloeden. En als dat zo is, hoe groot het effect daarvan dan is. Zo zou er een nog beter beeld ontstaan van het fenomeen personalisering bij politieke partijen.

Bibliografie.

- Balmas, M., Rahat, G., Sheaffer, T., & Shenhav, S. R. (2014). Two routes to personalized politics: Centralized and decentralized personalization. In *Party Politics* (Vol. 20, Issue 1, pp. 37–51). <https://doi.org/10.1177/1354068811436037>
- Carey, J. M., & Shugart, S. (1995). Incentives to Cultivate a Personal Vote: a Rank Ordering of Electoral Formulas*. *Electoral Studies*, 4(14), 417–439. <https://doi.org/10.00+0.00>
- DNPP. (2024, March 13). *Alle politieke partijen*. Rijksuniversiteit Groningen. <https://www.rug.nl/research/dnpp/politieke-partijen/alle-index>
- Dodeigne, J., & Pilet, J. B. (2021). Centralized or decentralized personalization? Measuring intra-party competition in open and flexible list PR systems. *Party Politics*, 27(2), 234–245. <https://doi.org/10.1177/1354068819855710>
- Garzia, D., & Ferreira da Silva, F. (2021). Negative personalization and voting behavior in 14 parliamentary democracies, 1961–2018. *Electoral Studies*, 71. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2021.102300>
- Garzia, D., Ferreira da Silva, F., & De Angelis, A. (2022). Partisan dealignment and the personalisation of politics in West European parliamentary democracies, 1961–2018. *West European Politics*, 45(2), 311–334. <https://doi.org/10.1080/01402382.2020.1845941>
- Kessenich, E., & van der Brug, W. (2024). New parties in a crowded electoral space: the (in)stability of radical right voters in the Netherlands. *Acta Politica*, 59(3), 536–556. <https://doi.org/10.1057/s41269-022-00269-0>
- Kiesraad. (2021, June 8). *Kandidatenlijsten Tweede Kamerverkiezing 2021 definitief*. Kiesraad.nl. <https://www.kiesraad.nl/actueel/nieuws/2021/02/16/kandidatenlijsten-tweede-kamerverkiezing-2021-definitief>
- Kiesraad. (2023). *Definitief vastgestelde kandidatenlijsten TK 2023. Proces-verbaal*. <https://www.kiesraad.nl/adviezen-en-publicaties/proces-verbalen/2023/10/23/definitief-vastgestelde-kandidatenlijsten-tk-2023>
- Kriesi, H. (2012). Personalization of national election campaigns. In *Party Politics* (Vol. 18, Issue 6, pp. 825–844). <https://doi.org/10.1177/1354068810389643>
- Laakso, M., & Taagepera, R. (1979). “Effective” number of parties: A Measure with Application to West Europe. *Comparative Political Studies*, 12(1), 3–27. <https://doi.org/10.1177/001041407901200101>

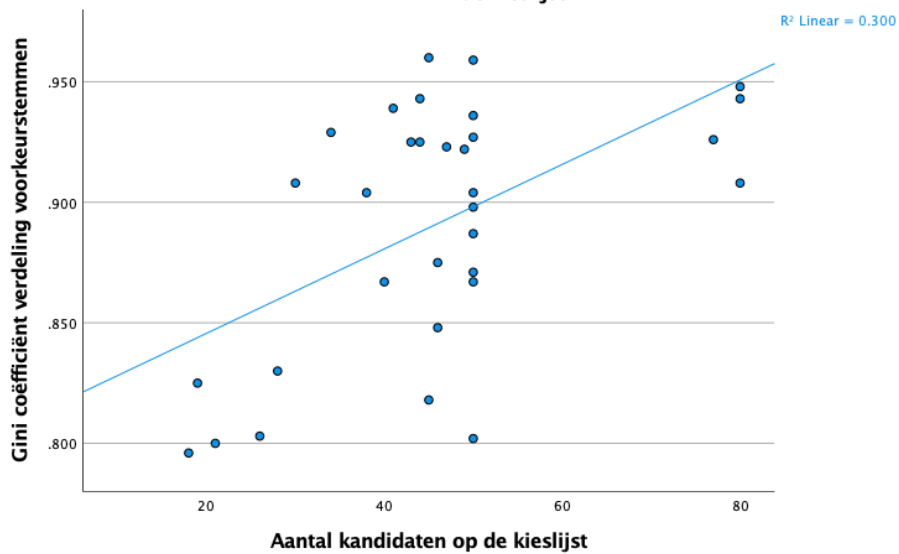
- Lubbers, M., Otjes, S., & Spierings, N. (2024). What drives the propensity to vote for ethnic-minority-interest parties? *Acta Politica*, 59(3), 557–588. <https://doi.org/10.1057/s41269-023-00309-3>
- Lucardie, P. (2020). Animalism: a nascent ideology? Exploring the ideas of animal advocacy parties. *Journal of Political Ideologies*, 25(2), 212–227. <https://doi.org/10.1080/13569317.2020.1756034>
- McAllister, I. (2009). The Oxford Handbook of Political Behavior. In R. J. Dalton & H. D. Klingemann (Eds.), *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199270125.001.0001>
- Pedersen, H. H., & Kjær, U. (2024). How institutions do (not) contain personalized politics: centralized personalization in a decentralized electoral system. *Democratization*. <https://doi.org/10.1080/13510347.2024.2382369>
- Pedersen, H. H., & Rahat, G. (2021). Political personalization and personalized politics within and beyond the behavioural arena. *Party Politics*, 27(2), 211–219. <https://doi.org/10.1177/1354068819855712>
- Poguntke, T., & Webb, P. (2005). The Presidentialization of Politics: A Comparative Study of Modern Democracies. In *The Presidentialization of Politics: A Comparative Study of Modern Democracies*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/0199252017.001.0001>
- Proces-verbaal verkiezingsuitslag Tweede Kamer 2021*. (2021).
- Rahat, G. (2024). Party Types in the Age of Personalized Politics. *Perspectives on Politics*, 22(1), 213–228. <https://doi.org/10.1017/S1537592722000366>
- Schumacher, G., & Giger, N. (2017). Who Leads the Party? On Membership Size, Selectorates and Party Oligarchy. *Political Studies*, 65(1_suppl), 162–181. <https://doi.org/10.1177/0032321716667957>
- Siegmann, A. (2024). The farmers' revolt in the Netherlands: Causes and consequences. *European View*, 23(2), 156–166. <https://doi.org/10.1177/17816858241288396>
- Van Holsteyn, J. J. M., & Andeweg, R. B. (2019). Tweede Orde Personalisering: Voorkeurstemmen in Nederland. *Res Publica*, 54(2), 163–191. <https://doi.org/10.5553/rp/048647002012054002002>
- van Holsteyn, J. J. M., & Irwin, G. A. (2024). The Dutch parliamentary elections of November 2023. *West European Politics*. <https://doi.org/10.1080/01402382.2024.2397629>

- Verbeek, B., & Zaslove, A. (2024). *Waking the Sleeping Populist Giant: The 2024 European Elections and Populism in the Netherlands*. <https://doi.org/10.55271/rp0086>
- Verkiezingsuitslag Tweede Kamer 2023*. (2023). Kiesraad (Rijk).
<https://data.overheid.nl/dataset/verkiezingsuitslag-tweede-kamer-2023#panel-description>
- Wauters, B. (2024). Personalization at different levels: Intra-party competition and preference voting in local elections. *Party Politics*, 30(1), 48–60.
<https://doi.org/10.1177/13540688231179023>
- Wauters, B., Thijssen, P., Van Aelst, P., & Pilet, J. B. (2018). Centralized personalization at the expense of decentralized personalization. The decline of preferential voting in Belgium (2003–2014). *Party Politics*, 24(5), 511–523.
<https://doi.org/10.1177/1354068816678882>
- Weldon, S. (2006). Downsize my polity? The impact of size on party membership and member activism. *Party Politics*, 12(4), 467–481.
<https://doi.org/10.1177/1354068806064729>

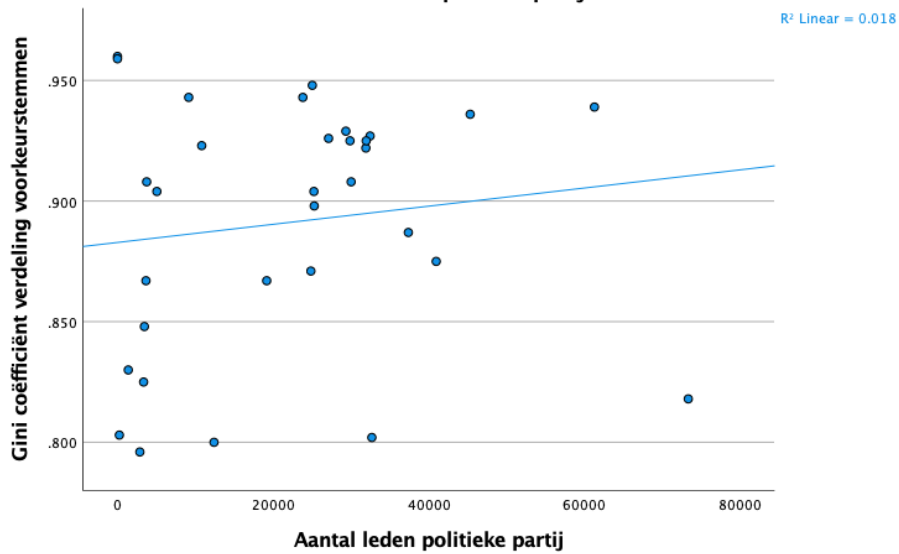
Appendix A.

Figuren Gini coëfficiënt eerste orde personalisatie.

Figuur 3. Spreidingsgrafiek Gini coëfficiënt eerste orde personalisatie voor het aantal kandidaten op de kieslijst

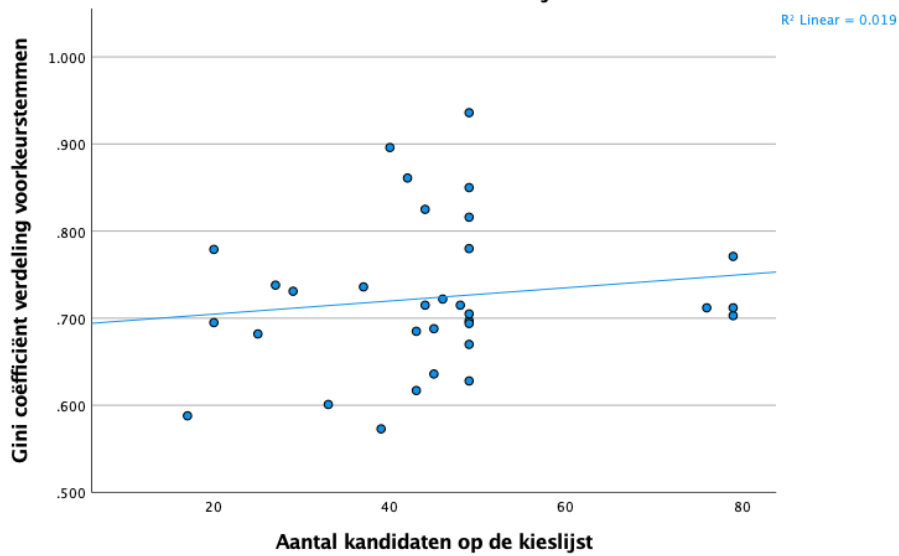

Figuur 4. Spreidingsgrafiek Gini coëfficiënt eerste orde personalisatie voor het aantal leden van een politieke partij

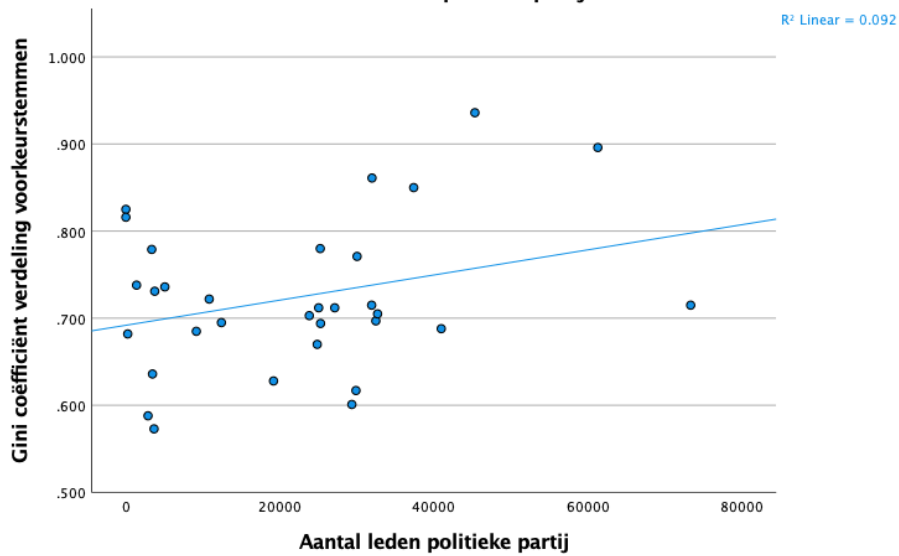

Figuren Gini coëfficiënt tweede orde personalisatie.

Figuur 5. Spreidingsgrafiek Gini coëfficiënt tweede orde personalisatie voor het aantal kandidaten op de kieslijst

Figuur 6. Spreidingsgrafiek Gini coëfficiënt tweede orde personalisatie voor het aantal leden van een politieke partij

Appendix B.

Analyse ENC eerste orde personalisatie.

Tabel 4. Lineair regressiemodel van het niveau van personalisatie van partijen voor eerste orde personalisering voor het ENC.

	Model 1	Model 2
(Constante)	3,921*** (0,799)	3,960** (1,425)
Persoon-partij	-1,280 (1,786)	-0,423 (1,818)
Leider-partij	1,317 (1,169)	1,153 (1,165)
Collega-partij	-0,054 (0,989)	-0,426 (0,994)
Aantal kandidaten		-0,019 (0,027)
Aantal leden		4,478 ^{E-5} (0,000)
R ²	0,091	0,434
Adj. R ²	-0,006	0,188
N	32	32

Noot: OLS-regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$

Analyse ENC tweede orde personalisatie.

Tabel 5. Lineair regressiemodel van het niveau van personalisatie van partijen voor tweede orde personalisering voor het ENC.

	Model 1	Model 2
(Constante)	3,559*** (0,809)	6,032*** (1,360)
Persoon-partij	-0,512 (1,809)	0,032 (1,752)
Leider-partij	-0,130 (1,184)	-0,620 (1,123)
Collega-partij	1,062 (1,002)	0,941 (0,958)
Aantal kandidaten		-0,065* (0,026)
Aantal leden		2,636 ^{E-5} (0,000)
R ²	0,072	0,499
Adj. R ²	-0,027	0,249
N	32	32

Noot: OLS-regressiecoëfficiënten met standaardfouten tussen haakjes.

*** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$